

Енчо ТИЛЕВ

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, България

**КЪМ ВЪПРОСА ЗА СЪЩНОСТТА НА ГРАМАТИЧНАТА
КАТЕГОРИЯ *СТЕПЕН* В РУСКИЯ ЕЗИК**

Encho TILEV

Paisij Hilendarski University of Plovdiv, Bulgaria

**ON THE NATURE OF THE GRAMMATICAL CATEGORY OF
DEGREE IN THE RUSSIAN LANGUAGE**

In this paper we investigate the grammatical category of *degree* of adjectives, and the problems associated with its establishment in the Russian language. Particular attention is paid to the place of the *relative* in the system of grammatical meanings, as it remains largely controversial. In the second part, we refer to the opinion of researchers on similar matters found in the Bulgarian language.

Ключови думи: граматични категории, степен, руски език

Keywords: grammatical categories, degree, Russian language

Известно е, че като част на речта прилагателните имена са „лексикално-семантичен клас от предикативни думи, обозначаващи непроцесуален признак (свойство) на предмет, събитие или на друг признак, обозначен с име“ (ЛЭС 2002: 397). Въпреки че в най-разпространените европейски езици (германски, романски и славянски) този клас думи има безспорно място и в голяма степен те функционират по сходен начин, прилагателните далеч не могат да се причислят към езиковите универсалии. Това се обуславя от факта, че в различните семейства и групи езици те имат различен морфолого-синтактичен статут и в повечето от тях не са самостоятелна част на речта.

В. А. Плуноян, застъпвайки приетото типологично деление, класифицира езиците според наличието или отсъствието на адективен клас думи в три групи – *адективни, глаголни и именни езици* (Плуноян 2010: 242–243). При глаголните езици (в Югоизточна Азия, Африка и Северна Америка) се отделят различен брой т.н. „качествени глаголи“ (стативи), които са семантични съответствия на прилагателните, а атрибутивната функция в изречението се изпълнява от причастните отглаголни форми. В групата на именните езици прилагателните

са подклас на съществителните, като се отличават от тях само чрез синтактичната си атрибутивна функция. Към адективните езици, от друга страна, се отнасят всички, в които адективите са самостоятелна част на речта, като по отношение на броя и състава на прилагателните те могат значително да се различават.

Класификацията на руските прилагателни имена по лексикално-граматични разрези поражда доста спорове относно обема и броя на тези абстракции. И тук, както при други части на речта, класификацията може да се осъществява в два аспекта – семантичен и формално-граматичен.

Прилагателното име в руски има морфологичните категории *род*, *число*, *надеж* и *степен за сравнение*. Важно е да се отбележи, че родът при прилагателните е словоизменителна категория, а не класификационна (лексикално-граматична), каквато е при съществителните. Изменяемите адективи се съгласуват с поясняваните съществителни и в повечето от случаите те са допълнителен маркер на субстантивните граматични значения, срв. *новый голландский фильм*; *старшая сестра*; *Черное море* и др. Тези излишества са сред проявите на некатегориалност, които намират място в езика. По-задълбочено внимание ще се обърне на „най-адективната“ категория – *степен*.

И тя, както много други езикови абстракции, не е „пощадена“ от лингвистите в търсенето на вярното разбиране на същността ѝ. В много от изследванията по русистика е прието да се говори за степен за сравнение и степен за качество. В. В. Виноградов фиксира това разделение в граматиките от XIX век и обяснява сближаването на двете „степени“ със заимстването на идеи от френските граматика от посочения период. Впоследствие започва да се говори съответно за *неотносителни* (безотносителни или абсолютни) и *относителни* (релационни) степени. Към първия тип най-често се отнасят прилагателните с деминутивна или аугментативна семантика, образувани чрез деривационни суфикси от типа *-оват-* / *-еват-*, *-онък-* / *-еньк-*, *-ёхонек*, *-ўц-*, *-яц-*, *-юц-*, *-енн-* и др., напр.: *беловатый*, *синеватый*, *сухонький*, *маленький*, *краснёхонек*, *толстуций*, *работящий*, *злющий*, *здоровенный*. Във връзка с тези афикси Ст. Буров отбелязва, че между компаративните и суперлативните форми „има известна семантична общност и формална успоредност“ (Буров 1986: 152). В състава на относителните се включват т.н. *степени за сравнение*, напр.: *хороший* – *лучше* – *лучше всех/всего*, *самый лучший*. Наложилото се и като цяло общоприето деление на абсолютни и релационни степени поражда множество въпроси. То буди възражение и несъгласие, когато към него трябва да се погледне през призмата на функционалната граматика, за да бъде описано с помощта на нейния терминологичен код.

Привидно по-малко спорна изглежда категорията *степен за сравнение*. Тя може да се отнесе към морфологичните, тъй като е налице формално-семантична опозиция с еднородно съдържание. Пред лингвистите възниква проблемът за дефектността на парадигмата при относителните (а и при някои

качествени) прилагателни имена, които в прякото си значение имат форми само за положителна степен. За случаите от този род може да се припомни твърдението на Н. Д. Арутюнова, че семантиката е по-силна от граматиката, а прагматиката е по-силна от семантиката. Именно прагматичните фактори правят възможно образуването на пълния набор от форми чрез лексикалносемантична промяна и преход от относителни в качествени прилагателни.

Разногласия се забелязват и при определянето на броя на грамемите, конституиращи категорията. Повечето учени приемат, че тя е тричленна, състояща се от *положителна* (позитив), *сравнителна* (компаратив) и *превъзходна степен* (суперлатив) (А. А. Шахматов, А. М. Пешковски, В. В. Виноградов и др.). Такова деление е възприето и в школските граматика. В „Русская грамматика“ категорията *степен за сравнение* се определя като двучленна, а значението на суперлатива се разглежда като словообразователно и той е изключен от опозицията. Това мнение очевидно се споделя и от И. Г. Милославски, който, макар и твърде двусмислено, окачествява това решение като „напълно справедливо“ (Милославски 1981: 119). Въпреки това той говори за сравнителна и превъзходна степен, но същевременно приема, че формите от типа *добрее* не са прилагателни, а неизменяеми пълнозначни думи, отличаващи се от наречията единствено по атрибутивната си синтактична функция.

В настоящото изследване се застъпва схващането, че маркираната грамема *суперлатив* е част от категорията *степен за сравнение*. Това, както посочва и Д. Митев, „съответства на реалните граматични форми и значения, съществуващи в езиците, и дава представа за градуалния характер на категорията“ (Митев 2012: 199). Отхвърлянето на превъзходната степен изглежда неоправдано в рамките на посочената езикова абстракция. Категориалната семантика на суперлатива се свързва с обозначаването на най-висока степен на качеството, присъщо на някакъв предмет или група от предмети. Очевидно е, че дори и в този случай се наблюдава сравнение на един или няколко предмета с други предмети, което е основание за разглеждането на грамемата като член на морфологичната категория *степен*.

Проблемът за елатива през призмата на функционалната граматика

Не по-малко съществен е въпросът за мястото на т.н. *елатив* в описанието на категорията *степен*. Вече бе споменато, че в руското езикознание, а и не само там, някои изследователи различават относителна (релативна) и безотносителна (абсолютна) степен¹. Основание за това те откриват в наличието на сравнение

¹ За отбелязване е един любопитен факт от семитското езикознание: степените за сравнение в семитските езици са представени твърде бегло и само в арабски се откриват степени, образувани чрез морфологични средства. А. Г. Лундин посочва, че дори там те са твърде непоследователни и редица компаративни отношения се изразяват описателно (Лундин 1980: 118). Според него съществува само една степен за сравнение – име за превъзходство, която той нарича „елатив“. Необичайно в сравнение със ситуацията в индоевропейското езикознание е обстоятелството, че суперлативът се об-

при първата и в обозначаването единствено на висока степен на признака при втората. Подобно разделяне не е самоцелно и то лежи на здрава основа, доколкото отразява обективно езиковата действителност. Проблемът възниква, когато към елатива се подходи като към факт на теорията, нуждаещ се от лингвистично описание. Несъмнено, различната теоретична постановка ще доведе до разлики в дескрипцията и при окончателното позициониране на елатива сред останалите граматични значения.

Схващането на *степените за качество* като категория, било то и семантико-словообразователна според Сп. Злачева-Кондрашова (Димитрова, Злачева-Кондрашова 2001: 101; Злачева-Кондрашова 1994), не се споделя от нас. К. Лернер и В. Куперман говорят дори за субкатегории на качеството – *модератив* (нем. *weißlich* ‘беловатый’) и *екватив* (валийск. *glaned* ‘такой же чистый’) (Лернер, Куперман 1998: 89). Несъгласието е породено най-вече от употребата на понятието *категория*, което във функционалната граматика на А. В. Бондарко получава еднозначно определение. Очевидно е, че степените за качество не могат да се разглеждат като опозиции, тъй като при тях липсват формално-семантични противопоставяния, а и значенията не са присъщи на класове думи, както е при категориите. Ако се приеме, че изходната лексема (напр. *большой*) е единият член на опозицията и стои в положителна степен, както е в действителност, то другият трябва да е производната лексема (*большуций*). Едно такова противопоставяне изглежда теоретично необосновано и за такива могат да се признаят едва ли не всички диади от изходна и производна дума. Също така ще се стигне до парадоксалната ситуация една грамема (положителна степен) да бъде едновременно член на две различни категории.

Същността на въпроса се корени във вярното дефиниране на елатива като езикова абстракция. В някои по-ранни наши публикации елативът се разглеждаше като член на категорията *степен за качество* (абсолютна степен) (вж. Тилев 2011, 2012). Изследването на езика чрез функционалната теория на А. В. Бондарко налага преразглеждането на някои от твърденията, застъпвани по-рано.

Елативните форми са омонимични на тези за суперлатив и се образуват чрез суфиксите *-ейш/-айш-*, прибавени към основата на прилагателните в положителна степен. За да се разграничи ясно семантиката на елатива от тази на суперлатива, би следвало словоформите да се поставят в контекст:

разува от елатива (а не обратното) с помощта на артикли, и така системата на степените за сравнение в арабски се състои от три елемента – елативна форма за м.р., елативна форма за ж.р. и суперлатив. А. Г. Лундин отбелязва също, че елативът намира широко приложение при епитети и прозвища, характеризиращи лица (примерите са изписани по арабската традиция), напр.: *'sd* (*Счастливейший*), *'юф* (*Крепчайший*) и др. (Лундин 1980: 119).

	<i>Елатив</i>	<i>Суперлатив</i>
<i>рус.</i>	В маленькой деревне считали его умнейшим человеком.	Иван – умнейший из всех студентов.
<i>бълг.</i>	В малкото село го смятаха за изключително умен човек.	Иван е най-умният от всички студенти.
<i>рус.</i>	Он пообещал вернуться в ближайшее время.	Молодой ученый был ближайшим сотрудником директора.
<i>бълг.</i>	Той обеща да се върне в най-скоро време.	Младият учен бе най-близкият сътрудник на директора.

От определението за граматична категория² се вижда, че за да съществува такава абстракция, тя трябва да се конституира чрез опозиция от най-малко два члена. Ако все пак се приеме, че елативът е грамема на категорията *степен за качество*, то кой би бил другият член, ако категорията е двучленна? Като единствено възможен вариант може да се вземе положителната степен, която според Р. Ницолова „не означава никаква степен на признак, тъй като липсва основание за сравнение“ (Ницолова 2008: 127). Но така се стига до казуса една грамема да бъде член едновременно на две категории, което е невъзможно. В противен случай двете уж различни категории – *степен за сравнение* и *степен за качество* – биха могли да се обединят в една четириграмемна категория, състояща се от *позитив*, *компаратив*, *суперлатив* и *елатив*. Дали това все пак е възможно?

Подобно сливане на тези две категории също е неприемливо от функционално гледище. Би се създадо противоречие, тъй като така би се нарушило условието за еднородност на съдържанието на противопоставените форми, залегнало в дефиницията на граматичните категории – поради факта, че елативът не предполага сравнение.

Единствено приемлив като че ли се оказва третият вариант, при който елативът се изважда от системата на граматичните категории (въпреки формалната си омонимичност със суперлатива) и се „пренася“ на равнището на функционално-семантичните полета. С оглед на това вероятно е по-добре да се говори за елативно значение, изразявано чрез омонимични на суперлатива синтетични и аналитични форми, а също и за функционални синоними на елатива на различни равнища. Предложеното ново схващане може да намери отражение във функционално-семантичното поле на интензивността, където елативът ще бъде част от ядрото. Така той ще се нареди до останалите средства (синтактични, лексикални, словообразователни, фонетични и други), които изразяват сравнение (вж. също Херберман 1999).

² А. В. Бондарко дефинира категориите като „системи от противопоставени едни на други редове морфологични форми (в рамките на определена част на речта) с еднородно съдържание“ (Бондарко 1976: 10 – 11).

От примерите в табл. 1 се вижда, че при суперлатива е налице релация между повече от два предмета, а при елатива такава отношение липсва. Известно е, че в руския език са се утвърдили относително голям брой синонимни конструкции, изразяващи висока степен, които могат да се разглеждат като част от семантичната категория *степен*. Неморфологичният характер на тези синоними предполага те да се опишат доста по-широкообхватно и задълбочено, което само по себе си може да бъде обект на самостоятелно изследване.

Подобно на суперлатива, елативът може да бъде изразен чрез конструкции *самый + прил. име в позитив* или *наиболее + прил. име в позитив*. Семантиката на елатива може да бъде изразена и чрез повторение на *самый*: *самый-самый хороший, самая-самая добрая*.

Друг синоним на елатива в руския са прилагателните имена с префикси, обозначаващи висока степен на качеството, назовано от мотивиращата дума. Повечето от изброените по-долу представки се характеризират с голяма фреквентност не само в книжовния, но също в разговорния език и във фолклора: *пре-*: *преназойливый старичишка* (у Достоевски); *раз-* / *рас-*: *раздобрый*; *наи-*³: *наиважнейший* / *наиважный*; *сверх-*: *сверхтонкий*; *ультра-*: *ультрамодный*; *архи-*⁴: *архиважный*; *гипер-*: *гиперактивный*; *супер-*: *супервыгодный*; *мега-*⁵: *мегаумный*; *все-*⁶: *всеблагой*; *высоко-*:

³ Прилагателните, образувани с този префикс, често имат и суфиксите *-ейш-* / *-айш-*, но се допускат и безсуфиксални варианти.

Важно е да се отбележи, че частиците морфемни (у М. Чоролеева и по-рядко у Ст. Буров – *граданти*) *по-* и *най-* в българския имат собствено ударение. Често то дори е първостепенно, което позволява отделянето им от степенуваната словоформа. Това отделяне се реализира най-вече при степенуване на глаголите (*но ми се ходи, най му харесва*), което е изключително интересно явление дори за общото езикознание. Но се среща и при съществителни, предложни съчетания, някои видове местоимения. Ст. Буров датира XIV в. като време на възникване на тези форми, проявяващи изключителна устойчивост, разпространявайки се във всички български диалекти. Руската частица *наи-* има няколко графични и акцентологични особености, които я отличават от българската: не притежава собствено ударение, пише се с *и*, а не с *й* и не се отделя с дефис от мотивиращата дума. Сп. Злачева-Кондрашова посочва, че префиксът *наи-* е особено продуктивен при съчетаване със суфикса *-айш-* / *-ейш-* за изразяване на елативно значение (Злачева-Кондрашова 1987: 57 – 59).

⁴ Префиксът *архи-*, който е от гръцки произход (*архи-*), е продуктивен при някои думи със значение ‘старши, главен’, заимствани от старогръцката православна лексика, запазили се в църковнославянски, а впоследствие и в съвременния руски и български език: *архидьякон*, *архимандрит*, *архиепископ*, *архиерей*, *архипастырь*, *архистратиг* и всички производни от тях. Лексемата *архитектор* също има гръцки произход и буквално значи ‘главен, старши строител’.

⁵ Префиксът *мега-* се свързва с прилагателни, обозначаващи положителни качества (МСТС 2009: 453).

⁶ Префиксът *все-*, освен абсолютно значение, има още и значение ‘обхващащ всички, разпространяващ се върху всички или всичко, върху целия предмет’ (ТСРЯ 2008: 104), напр.: *всевидающий, всезнающий, всероссийский* и т.н.

высокообразованный; много-: многоуважаемый; глубоко-: глубокоуважаемый.

Представките *гипер-*, *супер-* и *мега-* се употребяват особено активно в руския разговорен език и в младежкия сленг, като понякога се наблюдава дори полипрефиксация с цел по-голяма експресия, напр. *мегасуперклевое граффити* ‘мегасуперяки графити’ (МСТС 2009: 453). Освен това както в руски, така и в български *супер-* функционира изключително често като част от сказуемното определение, срв. рус. *Его идея была просто супер!*, бълг. *Идеята му беше просто супер!*. В български са възможни също и лексеми от типа *суперидея*, *суперкомпютър*, *суперотбор*.

За изразяване на абсолютна степен на признака в руски се използват също така суфиксите с градационно значение *-уш-* / *-юш-* и *-енн-*: *большущий*, *здоровущий*, *интересенный*. Възможни са също и повторения, при които прилагателното може да се редуплицира в положителна степен, да се префигурира или суфигурира. Срв. *гордый-гордый*, *гордый-прегордый*, *гордый-гордющий*.

Не на последно място трябва да се посочат и случаите на съчетаване на интензифициращи наречия с прилагателни в положителна степен, напр. *очень*, *слишком*, *чересчур*, *чрезмерно*, *чрезвычайно*, *крайне*, *страшно*, *ужасно*, *адски*, *больно* и т.н.: *очень светлый*, *чрезвычайно хитрый*, *адски унылый*, *больно интересный*⁷. Известно е, че този аналитичен начин за изразяване на елативно значение е много разпространен както в руски, така и в български. Той се използва практически във всички стилове, за което способстват множеството наречия с различна стилистика. Това твърдение може да се отнесе и към някои неславянски езици (английски например), а вероятно и към още по-широк кръг, като се споделя мнението на М. Мицева, че интензитетът може да се разбира като квантитативна реализация на експресивността (Мицева 2007: 5). Най-икономичният начин за интензификация е чрез силно емотивни думи, което се доказва и от ситуацията в разговорната реч.

Въпросът за степента като граматична категория в българското езикознание също има дълга традиция. За първи път се разглежда, макар и не в детайли, от Неофит Бозвели в „Болгарска граматика“ (1835). По-късно за степенуването пишат Ю. И. Венелин, И. Богоров, Й. Груев и др., а в по-ново време – Ст. Младенов, Ал. Теодоров-Балан, Л. Андрейчин, Ю. С. Маслов, П. Пашов, Ст. Буров и др.⁸ В последните десетилетия този въпрос по-задълбочено се изследва от Стоян Буров (Буров 1981, 1982а, 1982б, 1984, 1986, 1987, 1989 и др.). Той е един от малкото български лингвисти, които отделят елатива от суперлатива, като приема, че елативните форми „подчертават много високата степен на качеството в даден предмет като характерен белег на този предмет, без да се произвежда сравнение с кръг от други предмети“ (Буров 1984: 513). Такова разграничение прави също Руселина Ницолова (Ницолова 2008: 128).

⁷ Подобна е ситуацията и в много други индоевропейски езици, напр. в гръцки: *ψηλός* ‘висок’ – *ψηλότατος* = *πολύ* / *πάρα πολύ* / *εξαιρετικά ψηλός*; *ωραίος* ‘хубав, красив’ – *ωραιότατος* = *πολύ* / *πάρα πολύ* / *εξαιρετικά* / *υπερβολικά ωραίος* (Ангелиева 2001: 81–84).

⁸ Различните разбираня за степента вж. у Куцаров 2007: 458–481.

Важна особеност на българския елатив, отбелязана от Ст. Буров, Р. Ницолова и Ю. С. Маслов, е неопределеността на елативните форми, различаваща се от членуваните суперлативни. Срв. *Той се интересува от най-широк кръг проблеми* и *Той уцели най-широкя кръг в състезанието по стрелба; Да си призна, намирам се в най-голямо затруднение* (Я. Бокаи). Елативната форма в български почти не се среща в разговорната реч, но все още се употребява в официално-деловия стил, макар и там не толкова фреквентно. Споделя се мнението на Ст. Буров, според когото в словосъчетания от типа **най-сърдечно** *Ви поздравяваме*, **най-официално** *Ви честитим* елативът всъщност изпълнява ролята на стилистичен синоним на положителната степен. Семантично и информативно еднакви са формите *сърдечни поздрав* и *най-сърдечни поздрав*. Подобно мнение изказва и Бл. Блажев, като приравнява семантично формата *най-спокойно* със *съвсем спокойно* и *преспойно*, напр.: *Седя си аз най-спокойно и не забелязвам, че професорът вече е влязъл в аудиторията* (Блажев 1964: 66). И в български са се установили определен брой синоними на елатива, които не са предмет на това изследване (по-подробно описани са в Тилев; 2011).

За отбелязване е, че в българското езикознание М. Стаменов нарича някои от лексемите от типа *адски*, *абсолютно* „суперлативи“. В случая той излиза извън граматичното разбиране на понятието и го пренася към лексикалната семантика, като го дефинира по следния начин: „Суперлатив е дума, която изразява в даден език в най-силна степен проявата на определено качество, свойство, характер, характеристика, признак, тип, особеност в негов носител“ (Стаменов 2014: 38). Суперлативите М. Стаменов разделя на положителни и отрицателни. Съществено е уточнението, че те могат да имат напълно противоположни конотации в различните стилове и социални регистри. Като пример се дават словосъчетанията *адско нарче* (окачествено като положителен суперлатив) и *адски живот* (отрицателен суперлатив). Идеино посоченото деление може да се възприеме, но е важно да се подчертае още веднъж, че в случая понятието *суперлатив* не се употребява в обичайната си граматична семантика, а като название на лексема, съдържаща семата ‘висока степен на признака’, изразен чрез прилагателно, съществително име или друга част на речта. Следователно, терминът *суперлатив* при М. Стаменов е омонимичен на същия термин в настоящото изследване.

Не е случаен фактът, че между руските и българските синонимни конструкции на елатива има много общи пресечни точки. Даденото обстоятелство се дължи на общия генезис и развой на двата езика. Въпреки това се забелязват и някои различия: елативът, изразен чрез граматични средства, е представен много повече в руски, отколкото в български, но и в двата езика следва да се прави ясно разграничение между формите за суперлатив и елатив.

В заключение могат да се направят следните изводи: макар че категорията *степен* присъства във всички теоретични трудове по русистика, трак-

товката ѝ невинаги е еднозначна. Разглеждането на езиковите абстракции е въпрос на научен подход и на теоретичната база, от която се изхожда. Предложеното в статията виждане няма претенциите за единственост и изчерпателност. То се основава на разработената от А. В. Бондарко теория на функционално-семантична граматика и в нея се открива решение на проблема за същността на категорията *степен* и мястото на елатива в руския език.

ЛИТЕРАТУРА // BIBLIOGRAPHY

- Ангелиева 2001:** Ангелиева, Ф. *Новогръзка граматика. Фонетика и морфология*. София: Емас. **Angeliieva 2001:** Angeliieva, F. *Novogratska gramatika. Fonetika i morfologia*. Sofia: Emass.
- Блажев 1964:** Блажев, Бл. Някои различия при употребата на формите за сравнителна и превъзходна степен в руски и български език. // *Трудове на Висшия педагогически институт „Братя Кирил и Методий“ – Велико Търново*, 1963/64, Том I. София, 55–80. **Blazhev 1964:** Blazhev, Bl. Nyakoi razlichia pri upotrebata na formite za sravnitelna i prevazhodna stepen v ruski i balgarski ezik. // *Trudove na Visshia pedagogicheski institut „Bratya Kiril i Metodiy“ – Veliko Tarnovo*, 1963/64, Tom I. Sofia, 55–80.
- Бондарко 1976:** Бондарко, А. В. *Теория морфологических категорий*. Ленинград: Наука. **Bondarko 1976:** Bondarko, A. V. *Teoria morfologicheskikh kategoriy*. Leningrad: Nauka.
- Буров 1981:** Буров, Ст. *Грамматическата категория степенуване в съвременния български книжовен език (Функционален анализ)*. Дисертация за присъждане на научната степен кандидат на филологическите науки. Велико Търново. **Burov 1981:** Burov, St. *Gramaticheskata kategoria stepenuvane v savremennia balgarski knizhoven ezik (Funktsionalen analiz)*. Disertatsia za prisazhdane na nauchnata stepen kandidat na filologicheskite nauki. Veliko Tarnovo.
- Буров 1982а:** Буров, Ст. *Грамматическата категория степенуване в съвременния български книжовен език*. Автореферат на дисертация за получаване на научната степен „кандидат на филологическите науки“. Велико Търново. **Burov 1982а:** Burov, St. *Gramaticheskata kategoria stepenuvane v savremennia balgarski knizhoven ezik*. Avtoreferat na disertatsia za poluchavane na nauchnata stepen „kandidat na filologicheskite nauki“. Veliko Tarnovo.
- Буров 1982б:** Буров, Ст. Към въпроса за степенуването на прилагателните имена и наречията в съвременния български книжовен език. // *Български език*, № 2, 104–110. **Burov 1982б:** Burov, St. Kam vaprosa za stepenuvaneto na prilagatelните имена i narechiyata v savremennia balgarski knizhoven ezik. // *Balgarski ezik*, № 2, 104–110.
- Буров 1984:** Буров, Ст. Синонимна употреба (взаимозаменяемост) на степените за сравнение в българския език. // *Български език*, № 6, 508–515. **Burov 1984:** Burov, St. Sinonimna upotreba (vzaimozamenyaemost) na stepenite za sravnenie v balgarskia ezik. // *Balgarski ezik*, № 6, 508–515.
- Буров 1986:** Буров, Ст. Степените за сравнение в българския език като обект на функционалната морфология. // *Трудове на Великотърновския университет*

- „Кирил и Методий“, Филологически факултет, 1985/1986, том XXI, кн. 2. София, 149–172. **Burov 1986:** Burov, St. Stepenite za sravnenie v balgarskia ezik kato obekt na funktsionalnata morfologia. // *Trudove na Velikotarnovskia universitet „Kiril i Metodiy“*, Filologicheski fakultet, 1985/1986, tom XXI, kn. 2. Sofia, 149–172.
- Буров 1987:** Буров, Ст. *Степените за сравнение в съвременния български език*. София: Народна просвета. **Burov 1987:** Burov, St. *Stepenite za sravnenie v savremennia balgarski ezik*. Sofia: Narodna prosveta.
- Буров 1989:** Буров, Ст. Към характеристиката на категорията *степен* в българския език. // *Съпоставително езикознание*, № 1, 24–31. **Burov 1989:** Burov, St. Kam harakteristikata na kategoriyata stepen v balgarskia ezik. // *Sapostavitelno ezikoznanie*, № 1, 24–31.
- Димитрова, Злачева-Кондрашова 2001:** Димитрова, Ст., Сп. Злачева-Кондрашова. *Пособие по морфологии современного русского языка*. Пловдив: Пловдивско университетско издателство. **Dimitrova, Zlacheva-Kondrashova 2001:** Dimitrova, St., Sp. Zlacheva-Kondrashova. *Posobie po morfologii sovremennogo russkogo yazyka*. Plovdiv: Plovdivsko universitetsko izdatelstvo.
- Злачева-Кондрашова 1987:** Злачева-Кондрашова, Сп. Прилагательные с префиксом *най-* в русском языке в сопоставлении с болгарским (на материале словарей и художественных произведений). // *Болгарская русистика*, № 6, 56–62. **Zlacheva-Kondrashova 1987:** Zlacheva-Kondrashova, Sp. Prilagatel'nye s prefiksom nai- v russkom yazyke v sopostavlenii s bolgarskim (na materiale slovarey i hudozhestvennyh proizvedeniy). // *Bolgarskaya rusistika*, № 6, 56–62.
- Злачева-Кондрашова 1994:** Злачева-Кондрашова, Сп. *Имена прилагательные с префиксами пре-, наи-, раз-, сверх-, ультра-, архи- в русском языке в сопоставлении с болгарским*. Дисертация за присъждане на научна степен „кандидат на филологическите науки“. **Zlacheva-Kondrashova 1994:** Zlacheva-Kondrashova, Sp. *Imena prilagatel'nye s prefiksami pre-, nai-, raz-, sverh-, ulytra-, arhi- v russkom yazyke v sopostavlenii s bolgarskim*. Disertatsia za prisazhdane na nauchna stepen „kandidat na filologicheskite nauki“.
- Куцаров 2007:** Куцаров, И. *Теоретична граматика на българския език. Морфология*. Пловдив: Университетско издателство „Пансий Хилендарски“. **Kutsarov 2007:** Kutsarov, I. *Teoretichna gramatika na balgarskia ezik. Morfologia*. Plovdiv: Universitetsko izdatelstvo „Paisiy Hilendarski“.
- Лернер, Куперман 1998:** Лернер, К., В. Куперман. Категория „сравнения и оценки“ с точки зрения гипотезы о „типах языкового движения“. // *Вопросы языкознания*, № 1, 89–96. **Lerner, Kuperman 1998:** Lerner, K., V. Kuperman. Kategoria „sravnenia i otsenki“ s tochki zrenia gipotezy o „tipah yazykovogo dvizhenia“. // *Voprosy yazykoznania*, № 1, 89–96.
- ЛЭС 2002:** *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва: Большая Российская энциклопедия. **LЭС 2002:** *Lingvisticheskiy entsiklopedicheskiy slovar'*. Moskva: Bol'shaya Rossiyskaya entsiklopedia.
- Лундин 1980:** Лундин, А. Г. Степени сравнения прилагательных в семитских языках. // *Вопросы языкознания*, № 3, 118–122. **Lundin 1980:** Lundin, A. G. Stepeni sravnenia prilagatel'nyh v semitskih yazykah. // *Voprosy yazykoznania*, № 3, 118–122.
- Милославски 1981:** Милославский, И. Г. *Морфологические категории современного русского языка*. Москва: Просвещение. **Miloslavski 1981:** Miloslavskiy, I. G.

- Morfologicheskie kategorii sovremennogo russkogo yazyka*. Moskva: Prosveshtenie.
- Митев 2012:** Митев, Д. *Очерки по сопоставительной грамматике русского и болгарского языков (морфология)*. Велико Търново: ИВИС. **Mitev 2012:** Mitev, D. *Ocherki po sopostavitel'noy grammatike russkogo i bolgarskogo yazykov (morfologia)*. Veliko Tarnovo: IVIS.
- Мицева 2007:** Mitseva, M. Adjectival Intensification in English and Bulgarian. // *Съпоставително езикознание*, № 2, 5–14. **Mitseva 2007:** Mitseva, M. Adjectival Intensification in English and Bulgarian. // *Sapostavitelno ezikoznanie*, № 2, 5–14.
- МСТС 2009:** Никитина, Т. Г. *Молодежный сленг. Толковый словарь*. Москва: Астрель. **MSTS 2009:** Nikitina, T. G. *Molodezhny sleng. Tolkovy slovar'*. Moskva: Astrel'.
- Ницолова 2008:** Ницолова, Р. *Българска граматика. Морфология*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. **Nitsolova 2008:** Nitsolova, R. *Balgarska gramatika. Morfologia*. Sofia: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“.
- Плунгян 2010:** Плунгян, В. А. *Общая морфология: введение в проблематику*. Москва: USSR. **Plungyan 2010:** Plungyan, V. A. *Obshtaya morfologia: vvedenie v problematiku*. Moskva: USSR.
- Стаменов 2014:** Стаменов, М. Модел на значението на отрицателния суперлатив в българския език. // *Съпоставително езикознание*, № 2, 38–47. **Stamenov 2014:** Stamenov, M. Model na znachenieto na otritsatelnia superlativ v balgarskia ezik. // *Sapostavitelno ezikoznanie*, № 2, 38–47.
- Тилев 2011:** Тилев, Е. Елативът в руския и българския език – между омонимията и анализизма. // *Думи срещу догми*. Сборник с доклади от Дванадесетата национална конференция за студенти, докторанти и средношколци. Пловдив: Контекст, 112–117. **Tilev 2011:** Tilev, E. Elativat v ruskia i balgarskia ezik – mezhdu omonimiyata i analitizma. // *Dumi sreshthu dogmi*. Sbornik s dokladi ot Dvanadesetata natsionalna konferentsia za studenti, doktoranti i srednoshkoltsi. Plovdiv: Kontekst, 112–117.
- Тилев 2012:** Тилев, Е. Семантика българской именной приставки *въз-* и ее функциональные соответствия в русском языке. // *Сборник научни трудове от Националната конференция с международно участие „40 години Шуменски университет 1971–2011“*. Факултет по хуманитарни науки. Шумен: Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 64–69. **Tilev 2012:** Tilev, E. Semantika bolgarskoy imennoy pristavki vaz- i ee funktsionalnyye sootvetstvia v russkom yazyke. // *Sbornik nauchni trudove ot Natsionalnata konferentsia s mezhdunarodno uchastie „40 godini Shumenski universitet 1971–2011“*. Fakultet po humanitarni nauki. Shumen: Universitetsko izdatelstvo „Episkop Konstantin Preslavski“, 64–69.
- ТСРЯ 2008:** Ожегов, С. И., Н. Ю. Шведова. *Толковый словарь русского языка*. Москва: ИТИ Технологии. **TSRYa 2008:** Ozhegov, S. I., N. Yu. Shvedova. *Tolkovy slovar' russkogo yazyka*. Moskva: ITI Tehnologii.
- Херberman 1999:** Херberman, К. П. Компаративные конструкции в сравнении. К вопросу об отношении грамматики к этимологии и языковой типологии. // *Вопросы языкознания*, № 2, 92–107. **Herberman 1999:** Herberman, K. P. Komparativnyye konstruksii v sravnenii. K voprosu ob otnoshenii grammatiki k etimologii i yazykovoy tipologii. // *Voprosy yazykoznanania*, № 2, 92–107.